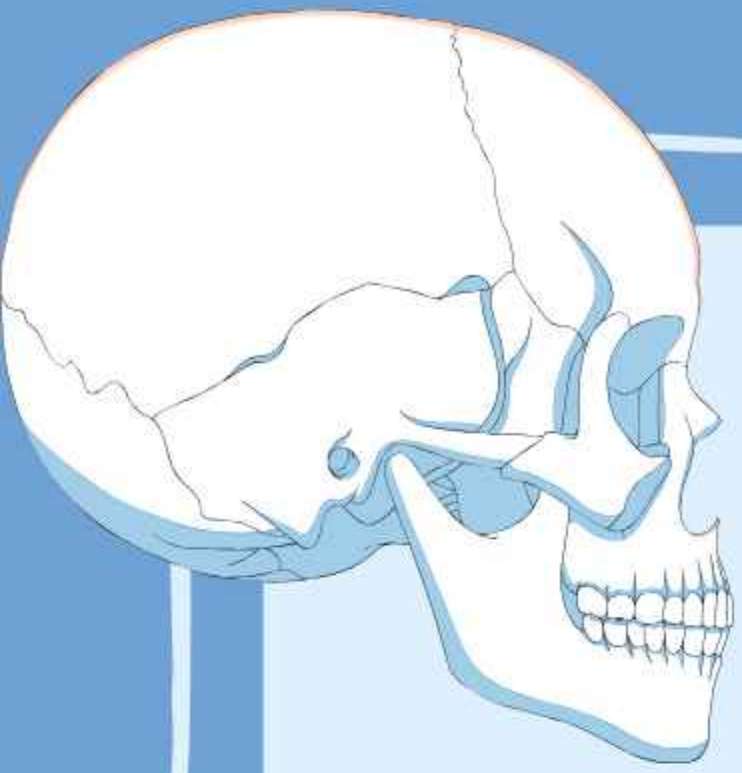

11-MA VZU:

SUYAKLAR SHIKASTLANGANDA BIRINCHI YORDAM KO'RSATISH.

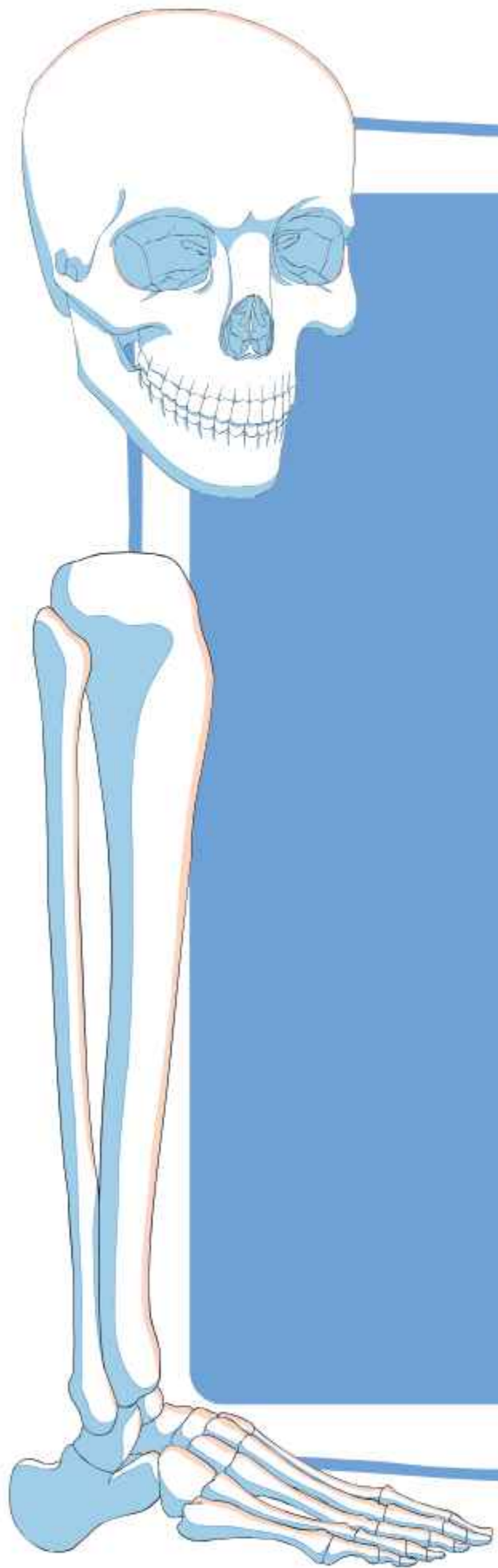
O'QITUVCHI: TESHAYEVA MOHINUR SAYFULLO QIZI

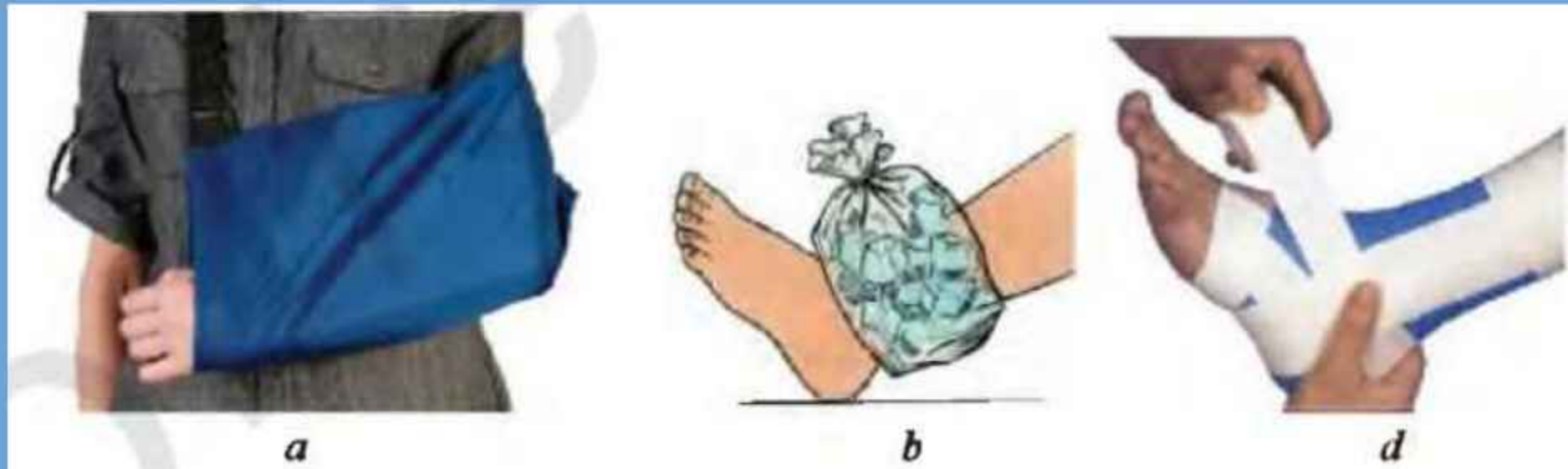
REJA:

- 1.PAY CHO'ZILISHI.**
- 2.SUYAK CHIQISHI.**
- 3.SUYAK SINISHI.**

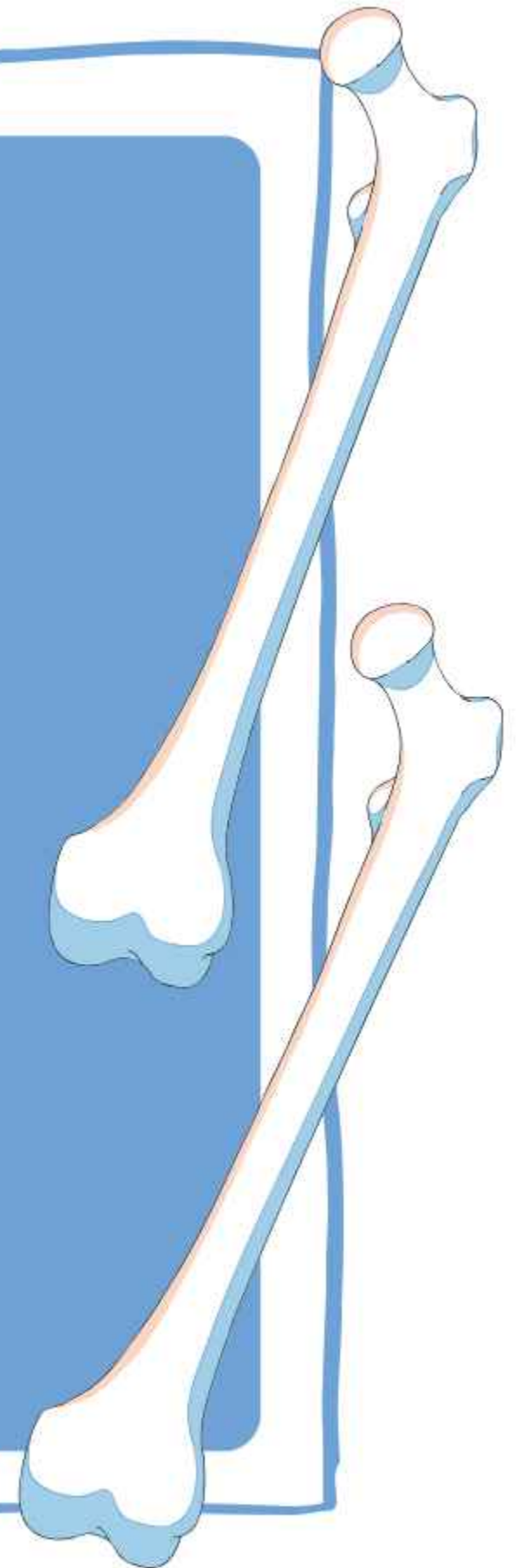

Pay cho'zilishi. Uy-ro'zg'or ishlari bilan band bo'lgan yoki sport bilan shu g'ullanayotgan odam tasodifan noqulay harakat qilganida bo'g'im muskullarini suyakka tutashtirib turadigan paylari shikastlanishi, ya'ni payi cho'zilishi, hatto ko'chishi mumkin. Bunda shikastlangan joy shishib, qattiq og'riydi, ba'zan qon tomirlari shikastlanib yorilishi tufayli qon chiqadi. Fay cho'zilganida jarohat olgan odamga iloji boricha tezroq birinchi yordam ko'rsatilishi lozim. Shikastlangan joyga muz solingan xaltacha yoki sovuq suvda hoilangan sochiq bosiladi (21-rasm). Bu tadbir zararlangan joyda shish paydo bo'lishiga yoi qo'ymaydi, og'riqni va ichki qon ketishini kamaytiradi. Pay cho'zilganda og'riq paydo bo'lgan bo'g'im harakatlanmasligi uchun siqib bog'lanib, shifokorga murojaat qilinadi.

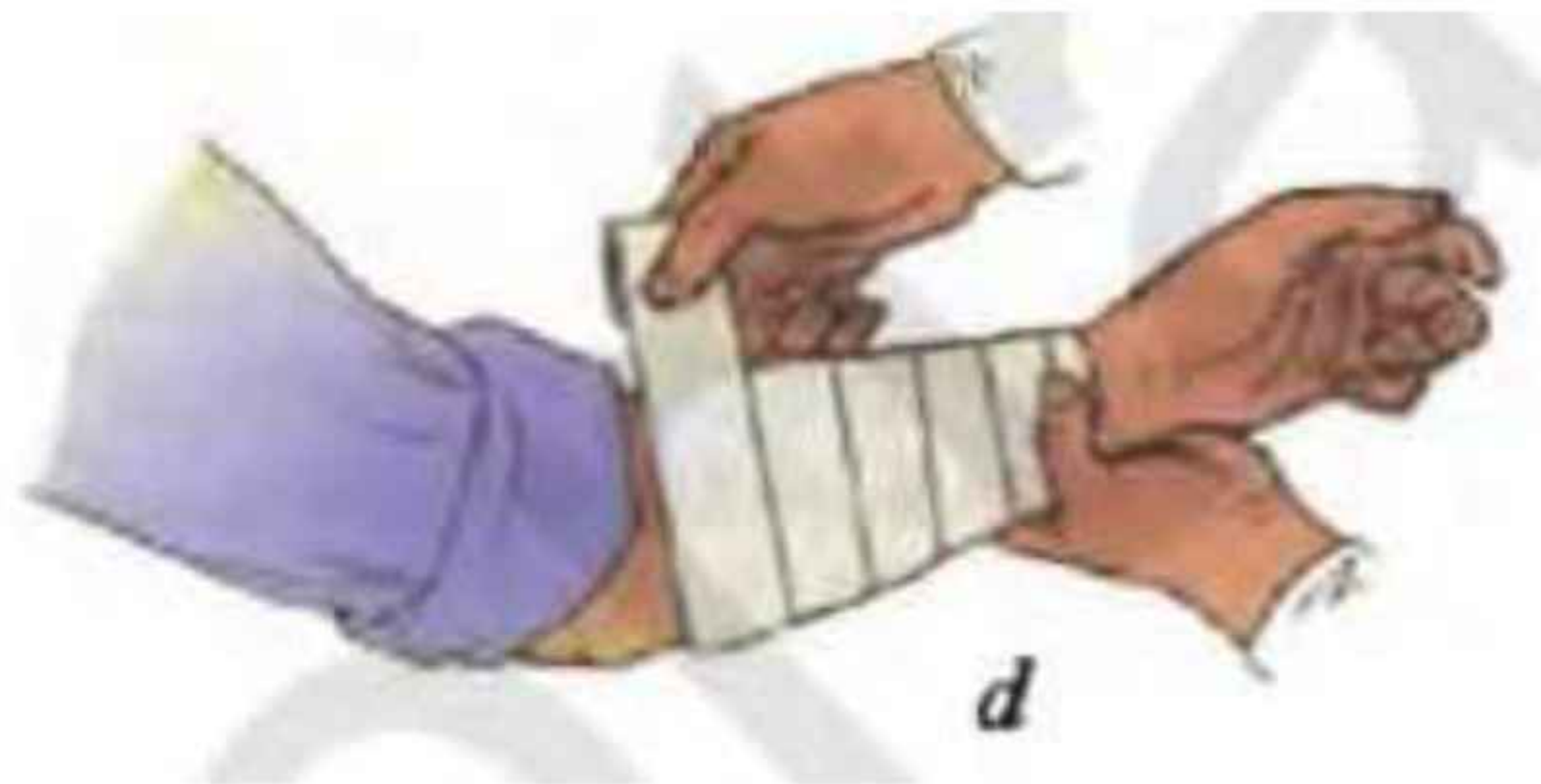

21-rasm. Suyaklar jarohatlanganda va pay cho'zilganda birinchi tibbiy yordam:
a – tutqich bog'ich, *b* – muz bosib sovitish, *d* – mahkam siqib bog'lash.

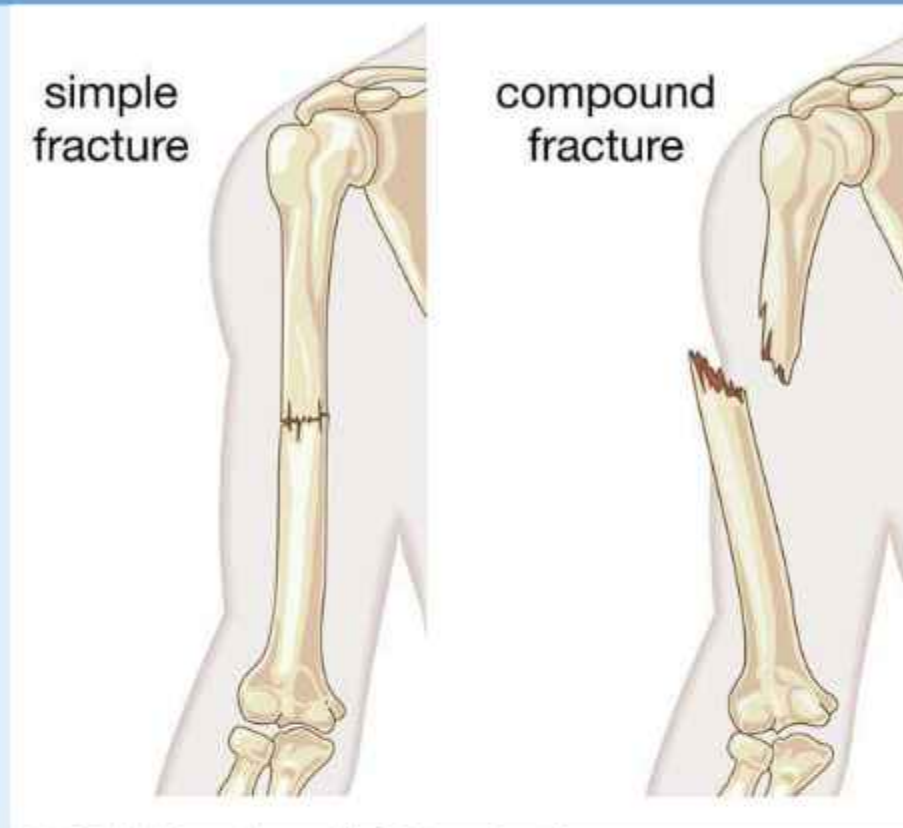
Suyak chiqishi. Baʼzan tasodifan keskin harakat qilinganida suyakning bo'g'im chuqurchasiga kirib turgan qismi chiqib ketadi. Suyak chiqishi pay cho'zilishi, hatto paymng uzilishiga sabab bo'lishi mumkin. Bunday hollarda bo'g'imda kuchli og'riq paydo bo'ladi. Chiqqan bo'g'imni shifokor yordamisiz joyiga tushirishga harakat qilmaslik kerak. Aks holda uquvsizlik bilan qilingan har qanday harakat jarohatni kuchaytirishi va jarohat olgan kishini qattiq azoblantirishi mumkin. Suyak chiqqanda ko'rsatiladigan birinchi yordam jarohatlangan bo'g'imning qimirlamasligini ta'minlashdan iborat. Buning uchun jarohatlangan qo'l biron bog'ich yoki bint yordamida bo'yinga osib qo'yiladi. Shikastlangan oyoqqa yog'och yoki karton taxtakach boglab qo'yiladi (22-rasm). Og'riqni kamaytirish uchun lat yegan bo'g'imga muz yoki sovuq suv bosiladi. Shundan so'ng shifokorga murojaat qilinadi.

22-rasm. Suyak chiqqanida va singanida
birinchi yordam ko'rsatish: a - umurtqa
pog'onasi singanida taxtakach qo'yib bog'-
lash, b - pay cho'zilganida siqib bog'lash,
d - qo'l singanida taxtakach qo'yib bog'lash.

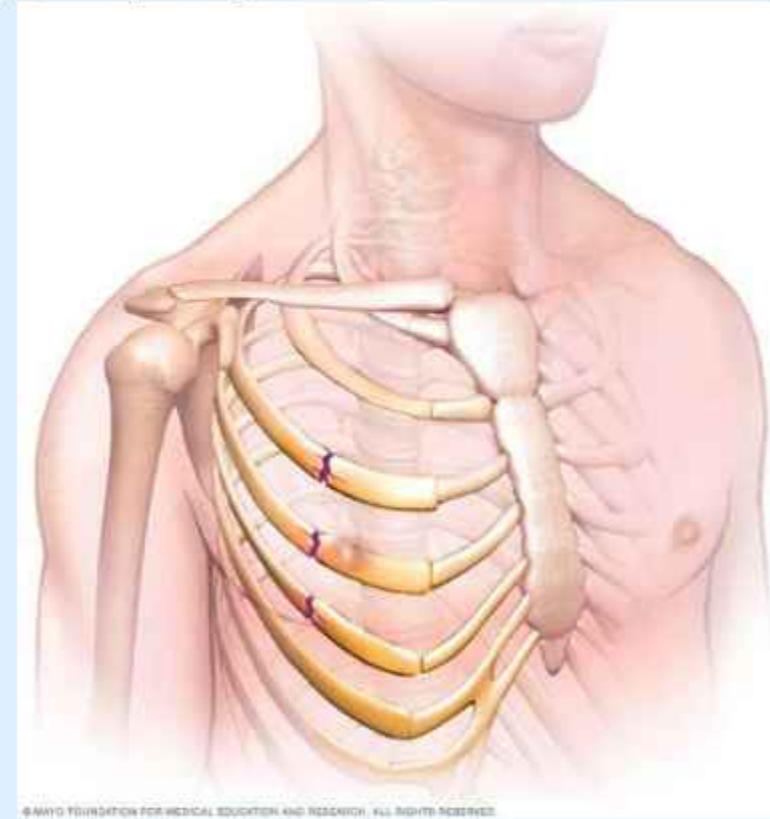

Suyak sinishi. Suyaklar qancha pishiq bo'lmasin, odam yiqilganida yoki biron jarohat olganida sinishi mumkin. Ayniqsa, qo'l va oyoq suyaklari ko'proq sinadi.

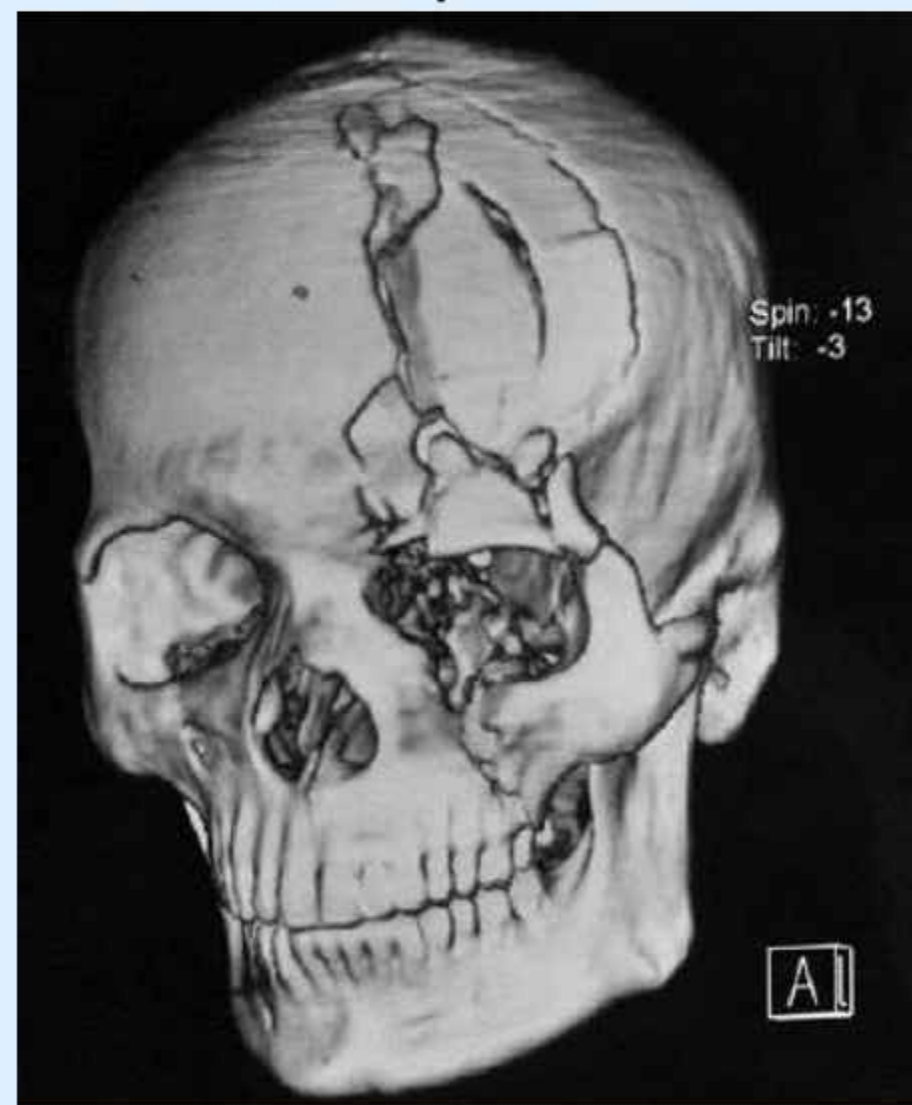
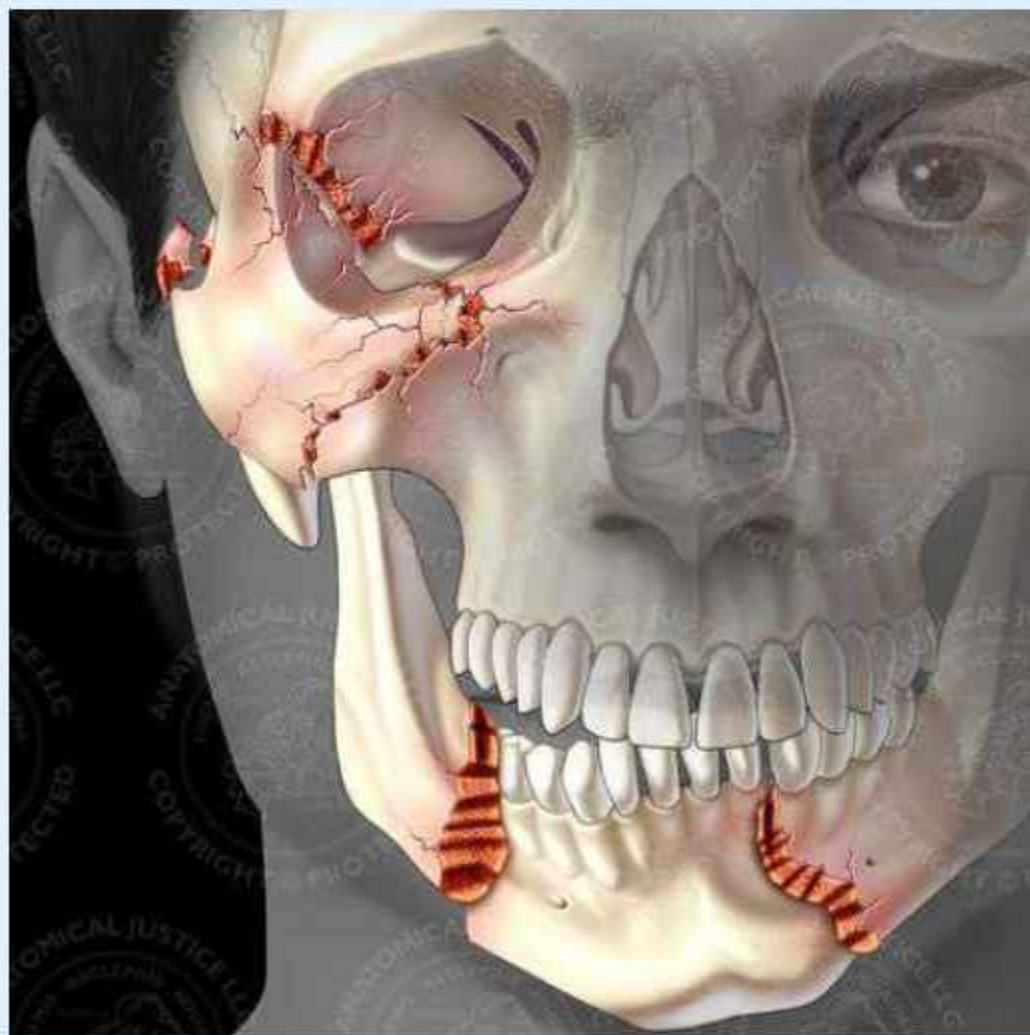
Suyaklar yopiq va ochiq sinishi mumkin. Yopiq singan suyak tashqi ko'rinishi bilan sog'lom suyaklardan deyarli farq qilmaydi, faqat kuchli og'riq suyakning singanligidan darak beradi. Bunday hollarda, birinchi navbatda, suyakning singan joyining harakatsizligi ta'minlanishi lozim. Suyaklar joyidan qo'zg'almasligi uchun singan joyga taxtakach qo'yib bog'lanadi. Tayyor taxtakach bo'lmaganida taxta, daraxt novdasi yoki kartondan taxtakach yasaladi. Shikastlangan joy ezilmasligi uchun taxtakach ostiga yumshoq narsa qo'yiladi. Taxtakach bint bilan qo'l yoki oyoqqa bog'lab qo'yiladi. Buning ham iloji bo'lmaganda singan qo'l tanaga, singan oyoq sog'lom oyoqqa bog'lab qo'yiladi. Bunday chora og'riqni kamaytirish bilan birga singan suyaklarning joyidan siljib, boshqa organlarning jarohatlanishidan saqlaydi. Suyaklarning ochiq sinishi ayniqsa xavfli hisoblanadi. Ochiq singan suyak g'ayritabiiy shaklga kiradi. Odatda, oyoq yoki qo'l suyaklari ochiq sinadi. Bunday hollarda singan suyakni mutlaqo harakatlantirmaslik lozim. Aks holda, suyakning singan qirralari muskullar, qon tomirlari, nerv to'qimalan va teriga shikast yetkazadi. Jarohatga infeksiya tushishi xavfi tug'iladi. Shu sababdan ochiq singan suyak dastlab dezinfeksiya qilinib, unga toza bog'ich qo'yiladi. So'ngra singan joyga taxtakach qo'yilib, bemor kasalxonaga jo'natiladi.

Ayrim hollarda, masalan, qovurg'alar singanida taxtakach qo'yib bo'lmaydi. Bunday hollarda birinchi yordam suyaklarning harakatlanishini kamaytirishga qaratilgan bolishi kerak. Buning uchun jarohatlangan kishidan chuqur nafas chiqarib, nafasni to'xtatib turish talab qilinadi. Bu vaqtda uning ko'krak qafasi sochiq bilan mahkam bog'lanadi. Shundan so'ng jarohatlangan kishi sekin nafas ola boshlashi lozim. Yuza nafas olinganida qovurg'alar kam harakatlanganligi tufayli og'riq kamayadi. Umurtqa pog'onasi shikastlanganda jarohatlangan odam biron tekis yuza, masalan, taxtaga yuztuban yotqizilib, tibbiy yordam chaqiriladi. Jarohat olgan kishi yotqizilgan holatda olib yunladi. Chunki o'tirgan holda olib yurilganida uning umurtqalari siljib, orqa miyani shikastlashi mumkin,

Miya qutisi suyaklari jarohatlangan kishi orqasi bilan yotqiziladi. Miya qutisichiga qon ketmasligi uchun uning boshi biroz ko'tarib qo'yilib, kechiktirmasdan tibbiy yordam chaqiriladi.

Suyaklarning ochiq sinishi ayniqsa xavfli hisoblanadi. Ochiq singan suyak g'ayritabiiy shaklga kiradi. Odatda, oyoq yoki qo'l suyaklari ochiq sinadi.

Bunday hollarda singan suyakni mutlaqo harakatlantirmaslik lozim. Aks holda, suyakning singan qirralari muskullar, qon tomirlari, nerv to'qimalan va teriga shikast yetkazadi.

Jarohatga infeksiya tushishi xavfi tug'iladi. Shu sababdan ochiq singan suyak dastlab dezinfeksiya qilinib, unga toza bog'ich qo'yiladi. So'ngra singan joyga taxtakach qo'yilib, bemor kasalxonaga jo'natiladi.

**E'TIBORINGIZDAN BENIHOYA
MAMNUNMAN!**